

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
POKRAJINSKI OMBUDSMAN

Nasilje nad ženama u porodici

Izveštaj Pokrajinskog
ombudsmana

Period izveštavanja: 2011. godina

Sadržaj

Rezultati istraživanja prakse institucija u 2011. godini.....	2
Podaci o porodičnom nasilju za 2011. godinu	2
Policijske uprave MUP-a	2
Prekršajni sudovi	4
Tužilaštva.....	5
Osnovni sudovi – krivično-pravni postupak.....	8
Osnovni sudovi – građansko-pravni postupak.....	9
Centri za socijalni rad.....	10

Rezultati istraživanja prakse institucija u 2011. godini

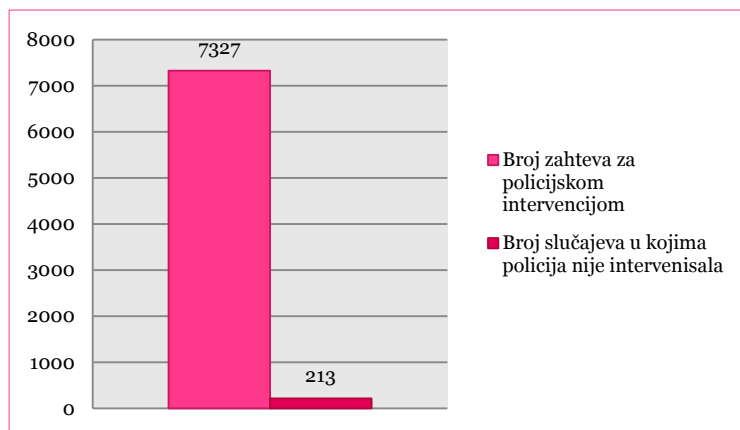
Podaci o porodičnom nasilju za 2011. godinu

Pokrajinski ombudsman šest godina za redom prikuplja podatke na godišnjem nivou o praksi institucija u vezi sa rešavanjem problema nasilja u porodici. Cilj prikupljanja ovih podataka jeste prvenstveno prevazilaženje problema nedostatka zvaničnih evidencija o ovoj pojavi kako bi se pomoglo rasvetljavanju same pojave i ukazalo na postupanje institucija i potrebe za usvajanjem i primenom odgovarajućih mera. Problem prilikom prikupljanja podataka i tumačenja rezultata istraživanja predstavlja neredovnost dostavljanja traženih informacija i nesistematično vođenje podataka od strane institucija zbog čega je vrlo teško, a u nekim slučajevima nemoguće na odgovarajući način pratiti situaciju u vezi sa porodičnim nasiljem i potpuno razumeti sve aspekte ove pojave. Moguće je, međutim, utvrditi da se rezultati istraživanja svih prethodnih godina u velikoj meri podudaraju, odnosno da su prisutne neke stalne tendencije ove pojave kao što je činjenica da su u 80 do 90 odsto slučajeva žrtve porodičnog nasilja žene u svojstvu supruge ili vanbračne partnerke u odnosu na počinioca, dok su u preko 90 odsto slučajeva počinioci porodičnog nasilja muškarci. Takođe, iz godine u godinu raste broj prijavljenih slučajeva zbog nasilja u porodici prvenstveno policiji i centrima za socijalni rad, dok nije sasvim jasno da li institucije u većoj meri i na kvalitetniji način reaguju u ovim situacijama. Ono što je uočena tendencija na osnovu svih šest godina istraživanja jeste to da sve institucije mahom primenjuju blaže mere i kazne što može kod počinilaca nasilja u porodici da stvori utisak o tome da se nasilje može ponoviti, a kod osoba koje su pretrpele nasilje, da nasilje ostaje nekažnjeno. Još uvek je nepoznanica ko je odgovoran za praćenje mera zaštite – sudovi ili centri za socijalni rad. Institucije izveštavaju da je njihova međusobna saradnja iz godine u godinu sve bolja, a za vrlo dobro ocenjenu obuku o nasilju u porodici koju je organizovao Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova u okviru sprovođenja Strategije za zaštitu od nasilja u porodici i svih oblika rodno zasnovanog nasilja institucije navode da je doprinela njihovom boljem međusobnom povezivanju.

Policijske uprave MUP-a

Prema podacima 6 policijskih uprava sa područja AP Vojvodine (nedostaju podaci za PU Sombor) u 2011. godini broj zahteva za policijskom intervencijom iznosio je 7327, odnosno za čak 3012 zahteva više nego 2010. godine kada su podatke dostavile sve policijske uprave. Dok je prethodne godine zabeleženo ukupno 4315 podnetih zahteva na teritoriji Vojvodine, 2011. godine samo je policijska uprava Novi Sad evidentirala 4221 zahtev za pružanjem policijske intervencije radi zaštite od nasilja u porodici. Ovo je veoma velik porast podnetih zahteva za policijskom intervencijom u odnosu na prethodnih šest godina koliko Pokrajinski ombudsman prikuplja podatke o tome.

Nasilje nad ženama u porodici

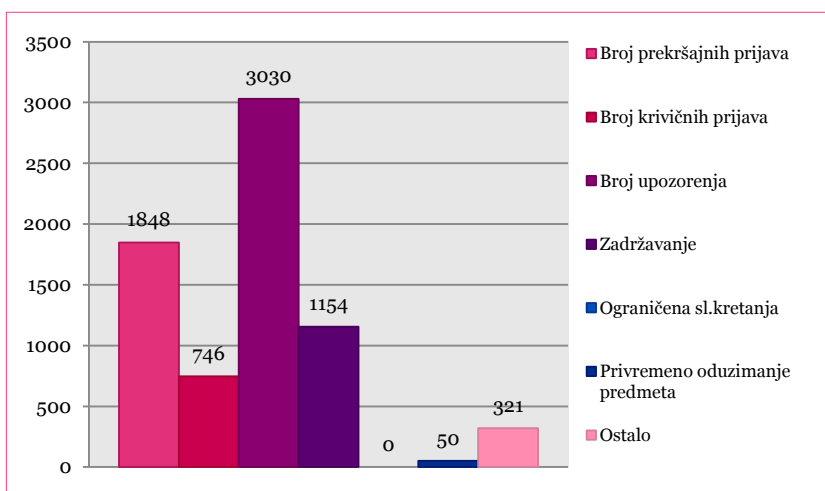

Grafikon 1

Osim policijske uprave Novi Sad koja nije intervenisala u 213 slučajeva od ukupnog broja podnetih zahteva za intervencijom (policijska uprava Novi Sad je u odgovoru navela da su procene da u tim slučajevima nije bilo mesta policijskoj intervenciji, te su stranke upućivane na sud), ostale policijske uprave intervenisale su uvek kada je prijavljeno nasilje u porodici.

Policija je podnela ukupno 1848 prekršajnih (duplo više nego prethodne godine – 801) i 746 krivičnih prijava (što je za 218 prijava manje nego prethodne godine). Prethodnih godina se moglo uočiti da je policija iz godine u godinu podnosila sve veći broj i prekršajnih i krivičnih prijava, kao i da je 2009. i 2010. godine rastao broj krivičnih, a smanjivao se broj prekršajnih prijava. Međutim, podaci iz 2011. godine ukazuju na obrnutu tendenciju. Osim toga, pomenuli bismo i to da je samo u Novom Sadu policija podnela 1378 prekršajnih prijava, dok su ostale policijske uprave podnale tek ukupno 448 prekršajnih prijava (PU Pančevo podnela je samo 4, a PU Subotica samo 5 ovakvih prijava).

Upozorenje je kao i prethodnih godina najviše korišćeno policijsko ovlašćenje – 3030 (čak 929 više nego prethodne godine). Međutim, dok kod drugih policijskih uprava uočavamo da je upozorenje primenjivano i nekoliko puta češće u odnosu na druga policijska ovlašćenja, u Novom Sadu je zabeležen i veći broj mera privođenja (izdato 1620 upozorenja i 1055 slučajeva privođenja).

Grafikon 2

Tokom policijskih intervencija u pojedinim slučajevima tražena je asistencija centra za socijalni rad, a ovu praksu u najvećoj meri primenjivala je policijska uprava Zrenjanin, gotovo pri svakoj drugoj intervenciji (ostale policijske uprave beleže najviše tridesetak zajedničkih intervencija sa centrom za socijalni rad, dok je Zrenjanin zabeležio ukupno 580 asistencija centra za socijalni rad).

Kada je reč o saradnji sa drugim institucijama u rešavanju problema porodičnog nasilja, policija navodi da uglavnom nema značajnih promena u odnosu na prethodni period. Policijska uprava Kikinda ističe bolju saradnju sa tužilaštvom navodeći da se primenjuje zadržavanje kao policijsko ovlašćenje što ranije nije bio slučaj. Takođe, policijska uprava

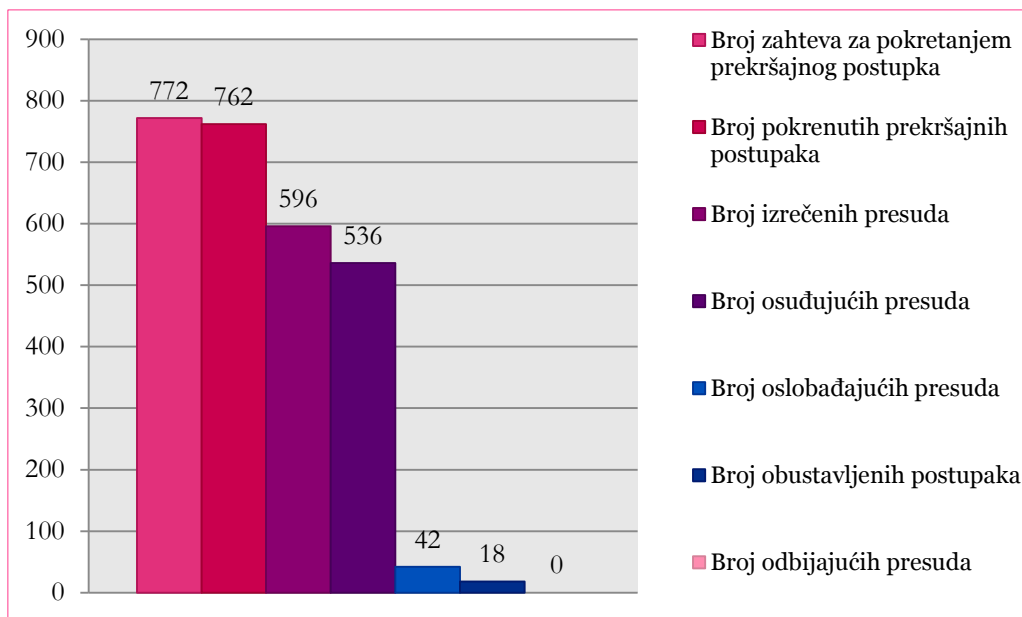
Nasilje nad ženama u porodici

Sombor ukazuje na to da postoji pomak u saradnji sa osnovnim sudovima, naročito u vezi sa određivanjem pritvora počiniocima nasilja u porodici. Policijska uprava Zrenjanin navela je da je postignut dogovor sa centrom za socijalni rad koji im dostavlja presude suda o izrečenim merama zaštite od nasilja u porodici. Kada je reč o presudama o izrečenim merama zaštite od nasilja u porodici samo su policijske uprave Kikinda i Subotica navele da im sudovi dostavljaju ove presude.

Obuku o nasilju u porodici u okviru projekta Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova prošlo je ukupno 75 policijskih službenika iz 6 policijskih uprava. Obuka je u celini ocenjena kao vrlo dobra, korisna, sveobuhvatna i primenjiva u praksi.

Prekršajni sudovi

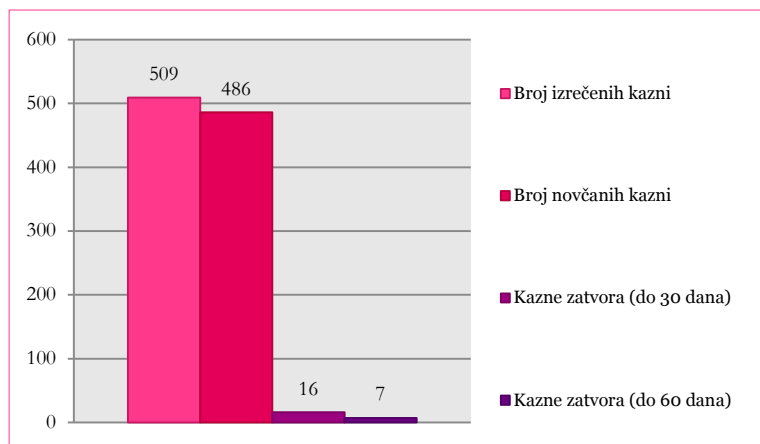
Od ukupno 12 prekršajnih sudova na teritoriji AP Vojvodine, podatke je dostavilo 9 sudova i 4 odeljenja ovih sudova.¹ Prema podacima ovih sudova zabeleženo je ukupno 772 zahteva za pokretanjem prekršajnog postupka. Najviše prekršajnih prijava, kao i prethodnih godina, podnela je policija – 734. Pokrenuto je 762 prekršajna postupka, a izrečeno ukupno 596 presuda (536 osuđujućih). Od ukupno 509 izrečenih kazni u vezi sa nasiljem u porodici čak 486 čine novčane kazne i to u iznosu od 5000 do 10000 dinara (najviša novčana kazna izrečena je u Bačkoj Palanci i iznosila je 30000 dinara). Prema dostavljenim podacima, kazne zatvora do 30 dana izricane su samo u prekršajnim sudovima u Bečeju, Somboru i Bačkoj Palanci (ukupno 16 kazni), a kazne zatvora do 60 dana izrečene su jedino u Bačkoj Palanci i Bečeju.

Grafikon 3

¹ U 2010. godini podatke je dostavilo 10 sudova za prekršaje i 11 odeljenja ovih sudova. Prema tim podacima, podneto je 1164 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka (102 zahteva više nego 2009. godine). Budući da su različiti sudovi dostavili podatke 2010. i 2011. godine i da je nepoznato da li su sudovi dostavljali podatke za sva svoja odeljenja, podatke nije moguće uporediti.

Nasilje nad ženama u porodici

Grafikon 4

Kada je reč o zaštitnim merama, sudovi koji su dostavili podatke retko su izricali ove mere. Naime, meru obaveznog lečenja alkoholičara i narkomana izrekao je jedino sud u Bačkoj Palanci i to u 4 slučaja, kao i meru zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja (u jednom slučaju), a meru oduzimanje predmeta izrekli su sudovi u Bačkoj Palanci, Bečeju i Pančevu (ukupno 17 izrečenih mera).

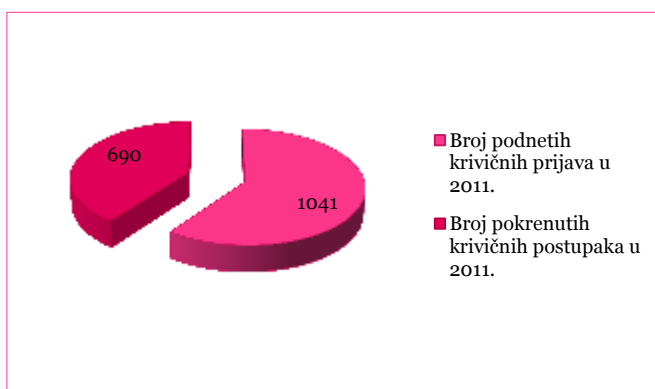
Nijedan sud nije zabeležio izricanje kazni zbog prekršene mere zabrane pristupa, budući da ove mere nisu ni izricali.

Interesantno je da su svi sudovi za prekršaje naveli da policiji dostavljaju presude, dok policijske uprave negiraju da im ove institucije dostavljaju presude.

Od ukupno 9 prekršajnih sudova i 4 njihova odeljenja koja su dostavila podatke za 2011. godinu, obuku Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova prošlo je ukupno 18 sudija za prekršaje. Na osnovu dostavljenih informacija uočavamo da su obuku uglavnom prošli zaposleni u sudovima u manjim mestima, dok su bez obuke bile sudije prekršajnih sudova u Novom Sadu, Somboru, Pančevu, Vršcu. Obuka je ocenjena kao odlična, dobro organizovana, informativna i vrlo korisna.

Tužilaštva

Podatke za 2011. godinu dostavila su sva osnovna tužilaštva u Vojvodini osim tužilaštva u Kikindi. Prema ovim podacima, u 2011. godini zabeležena je ukupno 1041 podneta krivična prijava (115 prijava više nego 2010. godine). Kao i prethodnih godina, najviše krivičnih prijava podnela je policija (855) žrtve nasilja (127) a u znatno manjoj meri centri za socijalni rad (29) i druga lica (30).²

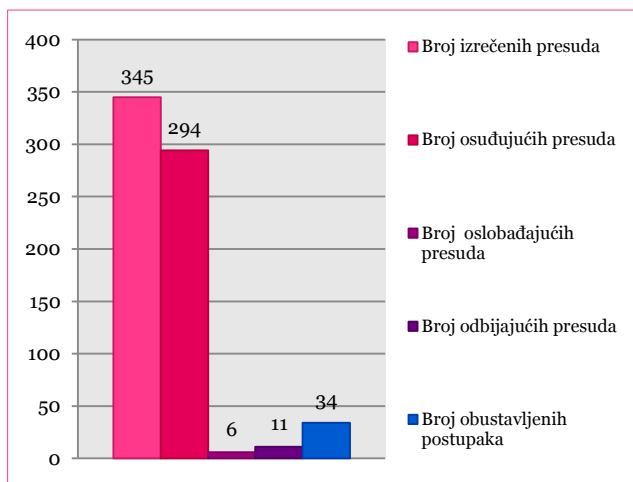

Grafikon 5

² U odnosu na 2010. godinu zabeležen je porast broja prijava od strane svih navedenih lica, osim samih žrtava nasilja koje su u manjem broju nego prethodne godine podnosile krivične prijave u vezi sa nasiljem u porodici (303 prijave od strane žrtava u 2010. godini).

Nasilje nad ženama u porodici

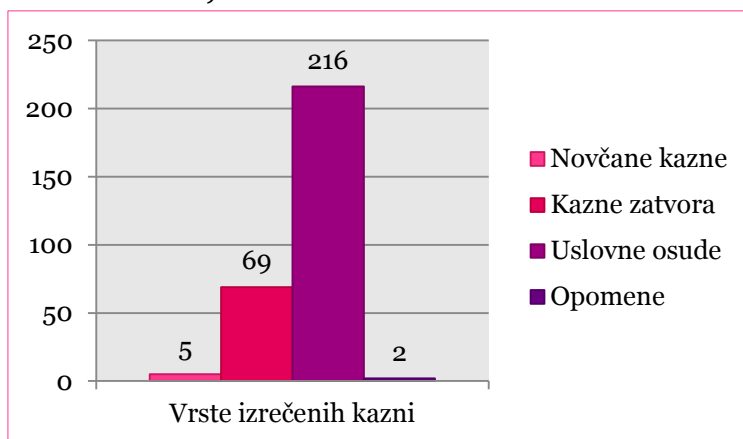
Iako je 2011. godine zabeležen veći broj krivičnih prijavi u vezi sa nasiljem u porodici nego 2010. godine, zabeležen je dosta manji broj pokrenutih krivičnih postupaka od strane tužilaštva – 690 (913 krivičnih postupaka pokrenuto je 2010. godine). Međutim, u pojedinim slučajevima stavljeni su predlozi za preduzimanje istražnih radnji protiv pojedinih lica, a ovi predlozi nisu uračunati u pokrenute postupke. Takođe, dok je 2010. godine zabeleženo da je pokrenuto 98 odsto krivičnih postupaka u odnosu na ukupan broj krivičnih prijavi, 2011. godine ovaj odnos je drastično umanjen, pa je evidentirano tek 66% pokrenutih krivičnih postupaka u odnosu na ukupan broj podnetih prijavi. Zbog kršenja zaštitnih mera pokrenuto je samo 13 postupaka (po 3 u Somboru i Zrenjaninu i 7 u Novom Sadu).

Grafikon 6

U odnosu na 2010. godinu zabeležen je i manji broj izrečenih presuda – 345 (432 presude u 2010. godini) i manji procenat osuđujućih presuda – 85% od ukupnog broja izrečenih presuda (2010. godine osuđujuće presude iznosile su 91 odsto svih presuda)³.

Slično kao i ranijih godina, najčešće su izricane uslovne osude (74% od ukupnog broja izrečenih kazni), te kazne zatvora (24 %, a dužina trajanja ove kazne kreće se od 3 meseca – Vršac do godinu dana – Novi Sad).

Grafikon 7

³ Kao što je u uvodu rečeno, institucije neredovno dostavljaju tražene informacije i nesistematično vode podatke, zbog čega je vrlo teško, ponekad nemoguće adekvatno pratiti situaciju. Pošto tužilaštva podnose optužnicu i zastupaju je u krivičnom postupku, podaci tužilaštava i sudova bi trebalo da se podudaraju. Međutim, to u ovom izveštaju nije slučaj jer se ne poklapa broj tužilaštava i sudova koji su popunjen upitnik dostavili.

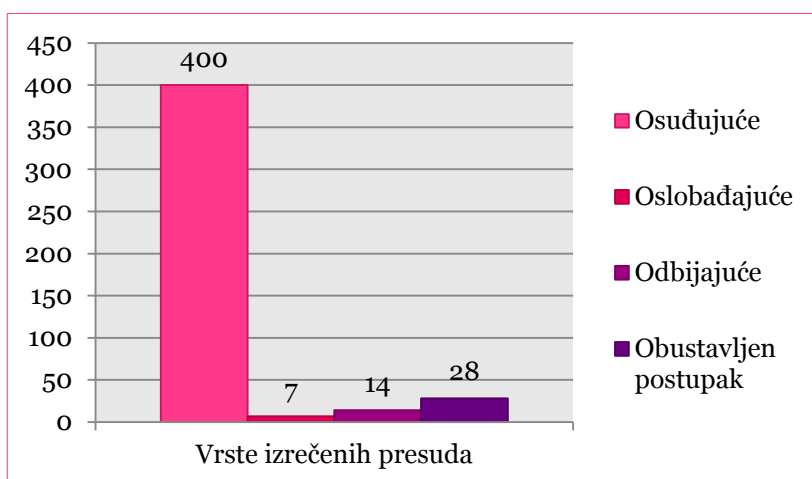
Nasilje nad ženama u porodici

Prema podacima tužilaštava izrečeno je ukupno 96 mera bezbednosti. Najviše je izricana mera bezbednosti obaveznog lečenja alkoholičara – 64 puta (čak 43 mere izrečene su samo u Sremskoj Mitrovici).

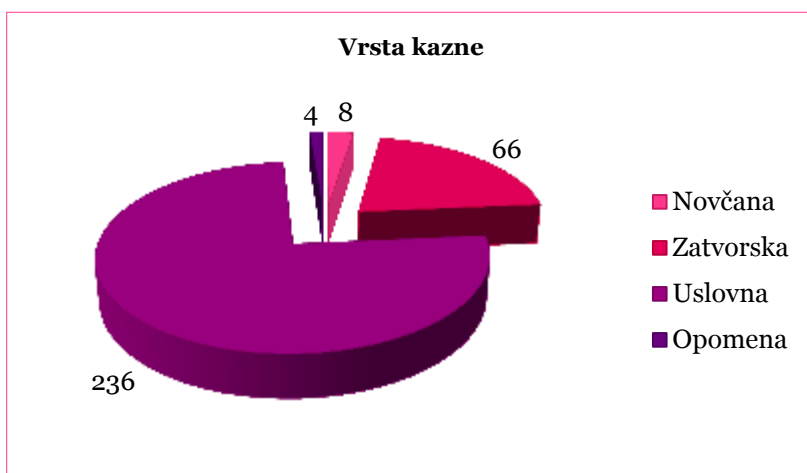
Obuku Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova prošlo je ukupno 31 zaposleno lice u tužilaštvima u Novom Sadu, Somboru, Sremskoj Mitrovici i Vršcu. Obuka je dobila vrlo dobre ocene, ali nešto niže u odnosu na ocene policije i sudova za prekršaje. Navedeno je da je obuka bila sveobuhvatna, ali više prilagođena potrebama centara za socijalni rad.

Osnovni sudovi – krivično-pravni postupak

Podatke za 2011. godinu dostavili su svi osnovni sudovi u Vojvodini, osim Osnovnog suda u Somboru. Prema dostavljenim podacima, sudovi su u krivičnom postupku zabeležili 518 podnetih optužnica/optužnih predloga, pa iako je manje sudova nego prethodne godine dostavilo podatke, evidentirano je više optužnica u vezi sa nasiljem u porodici (441 optužnica/optužni predlog u 2010. godini).

Grafikon 8

Grafikon 9

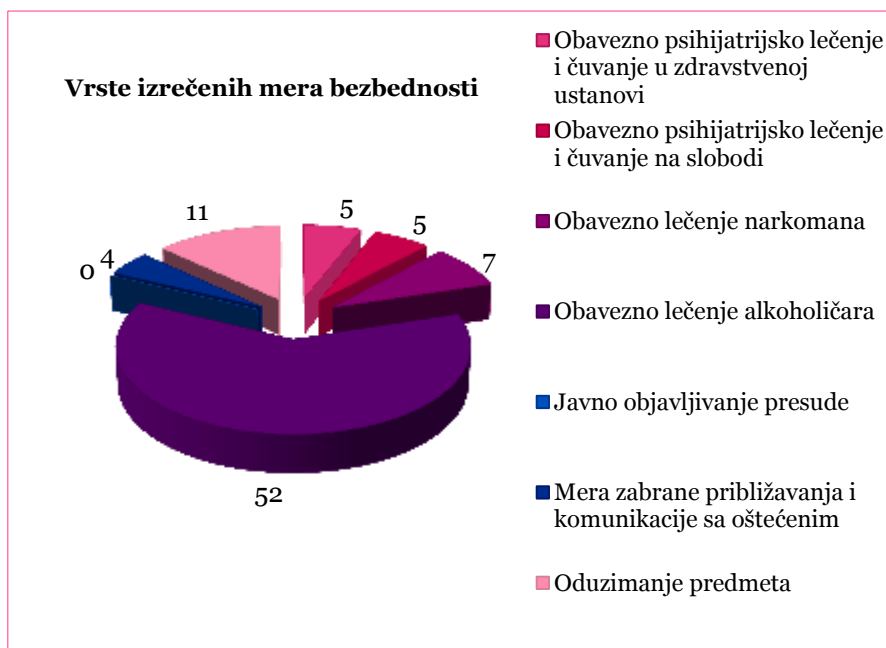
Osuđujuće presude čine oko 90 odsto ukupnog broja presuda slično kao i ranijih godina. Nije bilo promena ni kada je reč o izrečenim kaznama, pa uslovna kazna i 2011. godine čini 75% od ukupnog broja izrečenih kazni. U odnosu na 2010. godinu evidentirano je nešto manje novčanih kazni – 8 i nešto više izrečenih kazni zatvora – 66.⁴ Iznos novčanih kazni kretao se od 10 000 (Zrenjanin) do 100 000 dinara (Sremska Mitrovica), kazne zatvora su izricane najčešće na 6 meseci (najdužu kaznu zatvora izrekao je u Osnovni sud u Sremskoj Mitrovici – 14 meseci), a uslovne osude najčešće su izricane na 1 do 3 meseca na godinu dana (Osnovni sud u Novom Sadu izrekao je najdužu uslovnu osudu kaznu od 12 meseci na 3 godine). Doneto je i 13 presuda za

⁴ U 2010. godini izrečeno je dvostruko manje novčanih kazni (11) u odnosu na 2008. godinu i tri puta manje u odnosu na 2007. godinu. Nasuprot tome, zabeleženo je skoro dva puta više izrečenih kazni zatvora (55) nego 2007. (37) i 2008. godine (30).

Nasilje nad ženama u porodici

slučajevе kršenja mera zaštite od nasilja u porodici, a od tog broja 12 čine osuđujuće presude (10 je zabeležio Osnovni sud u Kikindi, a 2 u Novom Sadu), dok je zabeležen jedan slučaj obustave postupka (Kikinda).

Od ukupno evidentirane 84 izrečene mere bezbednosti, 62 odsto čini mera obaveznog lečenja alkoholičara (najviše ovih mera izrekao je sud u Sremskoj Mitrovici – 23 i Novom Sadu – 13).

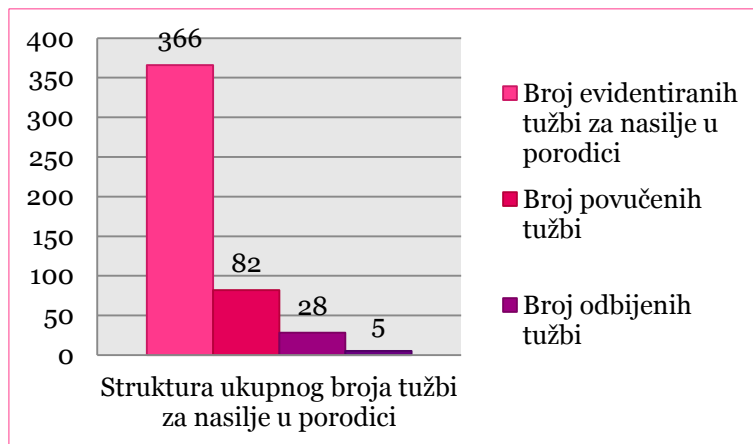
Grafikon 10

Obuku Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova prošlo je ukupno 56 zaposlenih u osnovnim sudovima u Sremskoj Mitrovici, Novom Sadu, Vršcu i Zrenjaninu, dok obuku nisu prošli zaposleni u sudovima u Kikindi, Pančevu i Subotici. Obuka je ocenjena u proseku vrlo dobrom ocenom.

Osnovni sudovi – građansko-pravni postupak

U građansko-pravnom postupku sudovi su evidentirali 366 tužbi za nasilje u porodici (105 tužbi više nego 2010. godine). Od ukupnog broja podnetih tužbi 82 odsto čine tužbe podnete od strane osoba koje su preživele nasilje, 13 odsto su tužbe podnete od strane tužioca/tužiteljki, a ostatak čine tužbe podnete od strane zakonskih zastupnika žrtvi i organa starateljstva.

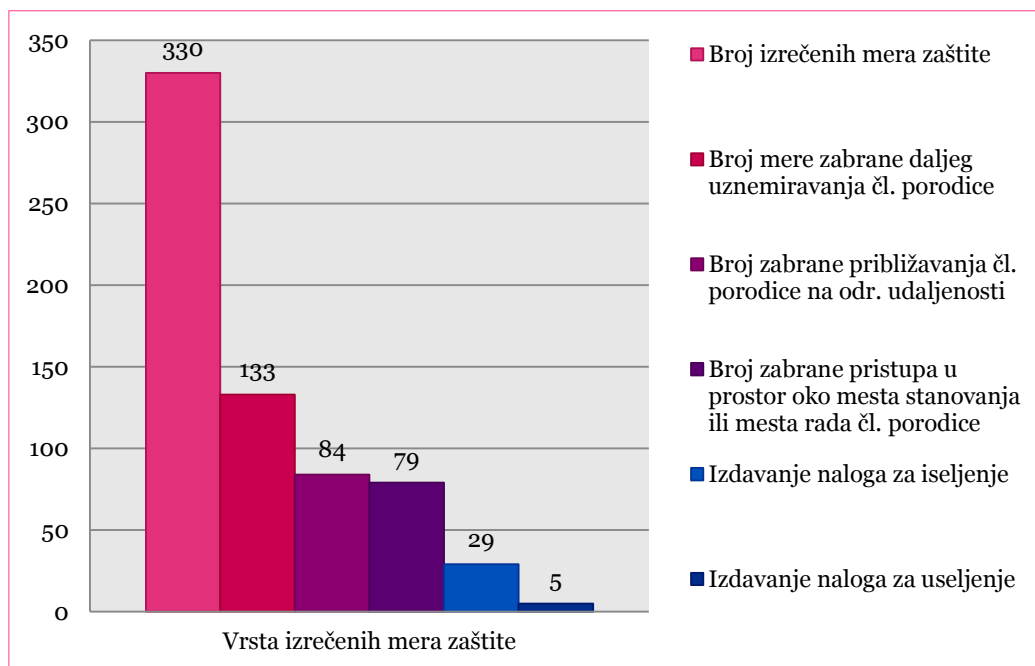
Od ukupno 366 podnetih tužbi, povučeno je 82 tužbe, 28 je odbijeno, a 5 odbačeno.

Grafikon 11

Nasilje nad ženama u porodici

Izrečeno je ukupno 330 mera zaštite (109 više nego 2010. godine), a kao i prethodne godine najviše je izricana mera zabrane daljeg uznemiravanja člana porodice – 133, zatim zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti – 84, te zabrana pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice - 79. Sudovi u Vršcu i Subotici nisu izricali meru izdavanje naloga za iseljenje, dok je sud u Novom Sadu izrekao najviše ovih mera – 17 (ukupno izrečenih mera za iseljenje bilo je 29). Još ređe je izricana mera izdavanje naloga za useljenje i to četiri mere u Novom Sadu i jedna u Kikindi.

Grafikon 12

Sudovi u parničnom postupku nisu zabeležili nijedan slučaj podnetih tužbi za prestanak mera zaštite u vezi sa nasiljem u porodici. Na pitanje o tome ko obavlja kontrolu izvršavanja i sprovođenja izrečenih mera zaštite, većina sudova odgovorila je da niko ne kontroliše sprovođenje ovih mera. Sud u Vršcu naveo je da ove mere kontrolišu policija i centar za socijalni rad, a sud u Zrenjaninu da samo centar za socijalni rad obavlja ovakvu kontrolu. Svi sudovi su istakli da presude u vezi sa nasiljem u porodici dostavljaju centrima za socijalni rad i to najčešće u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude.

Osim sudova u Kikindi i Subotici, ostali sudovi su naveli da su njihovi zaposleni u građansko-pravnom postupku prošli obuku Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova (ukupno 40 zaposlenih). Obuka je ocenjena kao vrlo dobra, a ukazano je na potrebu za razmatranjem problema iz prakse sudova u vezi sa ovom temom, kao i na potrebu da se učesnici/e više angažuju i budu aktivniji u toku same obuke.

Centri za socijalni rad

Prema podacima koje je dostavilo 36 centara za socijalni rad (od ukupno 45) evidentirano je 972 obraćanja zbog nasilja u porodici što je za 164 obraćanja manje nego 2010. godine kada je podatke dostavio još manji broj centara za socijalni rad (31). Od ukupnog broja obraćanja 571 obraćanje evidentirano je prvi put (161 manje nego prethodne godine). Najčešće su

Prema podacima 36 centara za socijalni rad, evidentirano je 972 obraćanja zbog nasilja u porodici, a 571 obraćanje evidentirano je prvi put.

nasilje prijavljivale upravo same žrtve (njih 341) i policija (312 prijava). Žrtve su kao i prethodnih godina najčešće žene između 30 i 39 godina, a zatim one starije od 40 godina, supruge ili vanbračne

partnerke počinioca nasilja. Najviše je onih sa završenom samo osnovnom školom (268) i sa završenim srednjim obrazovanjem (225), te sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem (99) i bez obrazovanja (67). Među evidentiranim žrtvama porodičnog nasilja preovlađuju nezaposlene žene (235) i domaćice (116), a kada je reč o radnom statusu žrtve, zaposlenih je 95, a penzionerki 46.

Policiji je prijavljeno 635 slučajeva od ukupnog broja obraćanja centrima za socijalni rad. Po krivičnom postupku je procesuirano 198 slučajeva (187 prethodne godine), po Porodičnom zakonu 166 (za 71 postupak manje nego 2010. godine), a u prekršajnom postupku 108 (101 slučaj je procesuiran na ovaj način 2010. godine).

Najčešće tražene usluge od strane centara za socijalni rad su pravna pomoć i psihološka podrška.

Činjenice:

Nasilje najčešće prijavljuju same žrtve i policija. Žrtve su najčešće žene između 30 i 39 godina, a zatim žene starije od 40 godina, supruge ili vanbračne partnerke počinioca nasilja. Među počiniocima ima najviše muškaraca starosne grupe od 18 do 60 godina.

Na pitanje o tome da li na području za koje je nadležan njihov centar za socijalni rad postoji lokalni tim institucija koji radi na rešavanju problema nasilja u porodici, 12 centara je odgovorilo da takav tim ne postoji. Tamo gde lokalni timovi postoje, pored centra za socijalni rad u timove je najčešće uključena policija (u 17 slučajeva), a zatim slede zdravstvene ustanove (13), obrazovne ustanove (12), tužilaštva i sudovi (8), sudovi za prekršaje (7), lokalne nevladine organizacije (4).

Mada su i osnovni sudovi i sudovi za prekršaje navodili da dostavljaju povratne informacije, odnosno presude centrima za socijalni rad, većina centara za socijalni rad izveštava da im sudovi ove informacije dostavljaju povremeno. Kada je reč o nadgledanju izvršenja mera zaštite od nasilja u porodici koje izriču sudovi, 15 centara je odgovorilo da obavljaju ovu vrstu nadzora, a 12 centara da ne nadgledaju izvršavanje ovih mera.

Osim centara za socijalni rad u Kovačici i Žitištu, svi centri koji su dostavili podatke prošli su obuku Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova (ukupno 271 radnik/ca). Obuka je ocenjena kao odlična, stručno osmišljena i prikazana i praktično primenjiva, dok pojedini ukazuju na to da neka prikazana teorijska rešenja nisu primenljiva i realna za naše društvo

Nasilje nad ženama u porodici

Većina centara za socijalni rad navela je da uvođenje standarda vođenja slučajeva i druge izmene Pravilnika o organizaciji, normativima i standardima rada centara za socijalni rad nisu doprinele značajnijim promenama u organizaciji rada centara u rešavanju slučajeva nasilja u porodici. Kao pozitivne promene ističu se bolja evidencija, to što Pravilnik upućuje na veću povezanost institucija, bolje praćenje korisnika/korisnica i njihovih potreba, a kao negativna promena navodi se nemogućnost primene timskog rada zbog nedostatka kadrova.